

VERSLAGEN VAN DE MAANDVERGADERINGEN

te Heerlen op 2 juni 1970

Dr. Bruna komt nog eens terug op het gebruik van insecticiden. In „Natuur en Landschap” wordt gewezen op de omvangrijke vogelsterfte, vooral van roofvogels, als gevolg van vergiftiging door zaaizaadontsmettingsmiddelen. Dit feit werd tot in de Tweede Kamer besproken. Kort erop werd officieel verboden het gebruik van aldrin en heptachloor (gechloreerde koolwaterstoffen „permanent”) en methyalkwik, voor zaadbehandeling in alle jaargetijden. Een overwinning voor de natuurbeschermers!

Helaas worden nuttige insecten door bespuiting ernstiger getroffen dan schadelijke. Vaak wordt ook gespoten met een veel te sterke dosis, tot 10 keer te veel, daar het middel niet zo duur is en de teler het zekere voor het onzekere verkiest. Het publiek betaalt wel.

Zoals gebruikelijk wordt weer een groot aantal planten vertoond. We noemen slechts *Asperula taurina* een soort uit Spanje, Zuid-Frankrijk, Zwitserland en Italië. De bladeren zijn eilancetvormig en staan steeds in kransen van 4, de bloembuis is zeer lang. *A. odorata*, Lieve Vrouwe bedstro heeft smallere bladeren in kransen van 6-9. De heer **Bult** had deze soort meegebracht uit „de Schark”, buitenverblijf van de Broeders te Maastricht. De heer **Mientjes** deelt mee dat de soort ook staat (stond?) te Wylre bij het kasteel.

Dr. Dijkstra deelt mee dat op het bospad van het Wylrebos vlak naast elkaar staan *Morchella esculenta*, Gewone morielje en *M. rimosipes*, Kapjes morielje. De laatste soort heeft een hoed in de vorm van een kapje dat de steel omvat. Deze laatste soort komt volgens mej. **Blankevoort** ook voor op Heerlerhei. Dan geeft spr. enkele kanttekeningen op een artikelenreeks van de heer **Hilgers**: „De achteruitgang van de Orchidaceae in Limburg”. *Cephalanthera rubra*, Roodbosvogeltje en *C. longifolia*, Witbosvogeltje, komen tot in Zweden voor. *Leucorchis albida*, Witte muggenorchis is een noordelijke en montane soort welke tot in IJsland, Scandinavië en de Faröer eilanden te vinden is. Tesaamen met de heer **Leysen** vond

dr. Dijkstra laatstgenoemde soort zelfs op minder dan 50 km. hemelsbreed van Vaals! Het verdwijnen van deze soorten kan dus niet verklaard worden uit het feit dat het zuidelijke soorten zouden zijn. *C. rubra* komt nog steeds op een aantal plaatsen in Luxemburg voor, *C. longifolia* in Duitsland, niet zover van de nederlandse grens en *Leucorchis* zou in België in het Hoge Ven voorkomen.

Mej. **Blankevoort** deelt mee dat ze de Vroedmeesterpad gehoord heeft in het Imstenrader bos. Daarop heeft de heer **Bult** een geluidsband afgedraaid met het geluid van Vuurpadjes en de Vroedmeesterpad; zij herkent de laatste met grote zekerheid. Daarna geeft de heer **Bult** nog een weergave van een aantal vogelgeluiden, o.a. van de Bonte vliegenvanger die zich nu ook in Limburg als broedvogel gevestigd heeft.

Tenslotte heeft de heer **Collin** de houtcylinder van een boomvaren uit Australië meegebracht, waarvan de littekens van de afgevallen bladstelen met hun vaatbundelverloop een rijke versiering geven aan het geheel.

te Maastricht op 4 juni 1970

Deze vergadering werd georganiseerd in samenwerking met de Interlimburgse Biologenvereniging, en had plaats in de collegezaal van de Jan van Eykacademie.

De voorzitter van het Natuurhistorisch Genootschap, prof. Dr. **J. van Boven** introduceerde de spreker drs. **J. van Orshoven**, die verbonden is aan de afdeling Diergedrag van de universiteit van Amsterdam.

Spr. heeft tijdens zijn verblijf in Afrika een studie gemaakt over het gedrag van chimpansees in het wild.

Van alle dieren lijken chimpansees het meest op de mens. Vandaar ook de bijzondere interesse voor deze mensapen. In dierentuinen blijven wij langdurig kijken naar hun apestreken die ons nooit vervelen. De kongolezen noemen chimpansees „soku-mutu” wat betekent „zoals de mens”. Herkennen wij in hun gedrag misschien een stukje van onszelf?

Sinds de evolutietheorie algemeen werd aanvaard, zijn dan ook vele hypothesen ontstaan over de gezamenlijke voorouders van mens en aap. Deze gedachte sprak zo tot de verbeelding,

Vanwege de machtspositie die deze chimpanseeman in zijn groep innam, werd hij in 1966 „prof. Slijper” genoemd, naar de toenmalige voorzitter der subfaculteit Biologie.

dat niet alleen wetenschapsmensen er door werden geboeid, maar vrijwel iedereen. Vele laboratoria hebben zich bezig gehouden met de studie over vergelijkende anatomie, pathologie, neurologie, psychologie enz. van de mensapen.

Zelfs in de ruimtevaart werd de chimpansee als plaatsvervanger van de mens aangewezen! Maar alle laboratoria hebben hun specifieke bijdrage geleverd om de kennis omtrent deze dieren te vergroten.

In 1968 stuurde de Universiteit van Amsterdam (Subfaculteit Biologie) een team naar Afrika om het feitenmateriaal omtrent in het wild levende chimpansees te vergroten. De expeditie werd mogelijk gemaakt dank zij de medewerking van WOTRO (Nederlands Instituut voor Wetenschappelijk Onderzoek in

de Tropen) en Windrose-Dumont-Time, een Duitse filmmaatschappij. Op meer dan 12000 m kleurenfilm (16 mm) werden vele gedragingen van onze verre neven vastgelegd. Thans worden deze films beeldje voor beeldje geanalyseerd op de afdeling Diergedrag (Prof. J. H. Stock). Deze werkwijze laat o.m. toe veel exacter te observeren.

Spr. heeft doelbewust zijn Maastrichts gehoor geconfronteerd met de feiten zelf en niet met wazige hypothesen. Dank zij de film kon men zien op welke manier chimpansees in bepaalde omstandigheden zoals een mens tweebeinig lopen, op welke manier zij hun vingers gebruiken bij het schillen van grapefruits. Men kon zien hoe een ovulerend wijfje (te herkennen aan haar ovulatiezwelling) zich voor copulatie

EXCURSIE NAAR BOMAL

Chimpansee in actie tegen een opgezette vijand.

herhaalde malen presenteerde bij verschillende mannen. Inderdaad bij chimpansees bestaat er geen vaste band tussen man en vrouw.

Bijzonder boeiend waren de passages in de film waar chimpansees stokken hanteerden (werktuiggebruik) tegenover een opgezette luipaard. De stokken werden niet op de eerste plaats gebruikt om de potentiële roofvijand te doden, maar veeleer om door imponeren de panter te verjagen. Spreker vergeleek dit gedrag met het „mobbing” van zangvogels tegenover een roofvogel.

Dr. Th. Postmes, voorzitter van de Interlimburgse Biologen Vereniging, leidde de discussie.

Hierbij kwamen diverse punten ter sprake, zoals de dagindeling, de verzorging der jongen, agressie van mannelijke apen tegenover neger-vrouwen, seksuele „voorlichting” door de ape-moeder aan haar kinderen, houding tegenover ziekte en dood en andere onderwerpen.

Onder de aanwezigen waren enkele biologen die een half jaar geleden in Oost Afrika kennis maakten met Jane Goodall en haar werk, hetgeen de discussie een geanimeerd verloop gaf.

Het liep al tegen elf uur toen Dr. Postmes met 'n enthousiast dankwoord aan de heer van Orshoven de vergadering besloot.

Deze excursie had plaats op zaterdag 30 mei onder leiding van Dr. Dijkstra, de heer Leyssen en ondergetekende.

Na het aanvankelijk vrij matige aantal op-gaven voor deze excursie, was er bij het vertrek gelukkig toch een ruime belangstelling, $\pm$ 50 deelnemers.

Het weer was bij het vertrek wat somber met nu en dan motregen. Gelukkig klaarde het op en brak zelfs de zon door voordat het startpunt van de wandeling bereikt was. Het weer gedurende de verdere dag, evenals de waarnemingen op het gebied van planten en vogels maakten dat alle thuisblijvers groot ongelijk hadden niet aan deze excursie te hebben deelgenomen, die ons door een zeer fraai landschap voerde.

In het schilderachtige plaatsje Bomal stonden op een oude kerkmuur vele varensoorten; aan de voet groeiden diverse exemplaren van de grote smeerwortel.

Op de kalkrijke grashellingen groeiden o.a.: Paardenhoeftklaver (*Hippocrepis comosa*), Rozenkransje (*Antennaria dioica*), Bergnacht orchis (*Platanthera chloantha*), Aangebrande orchis (*Orchis ustulata*), Poppen orchis (*Aceras anthropophorum*), Vliegen orchis (*Ophrys insectifera*), Mannetjes orchis (*Orchis mascula*).

In het bos was een zeer gevarieerde en rijke plantengroei, we vermelden hiervan:

De vogelnest orchis (*Neottia nidus-avis*), Kever orchis (*Listera ovata*), zeer fraaie exemplaren van Salomonszegel (*Polygonatum officinale*) en veelbloemige salomonszegel (*Polygonatum multiflorum*), Eenbes (*Paris quadrifolia*), Peperboompje (*Daphne mezereum*), Engbloem (*Cynanchum vincetoxicum*), Witte rapunsel (*Phyteuma spicatum*).

Opmerkelijk was een koninginpage met een misvormde antenne. Het dier kon zich niet oriënteren noch zich in de lucht houden.

De heer Bult signaleerde 7 buizerden (of wespendien?)

Tot slot is nog vermeldenswaard dat er vrij veel soorten gallen werden gevonden. We noerden: aardappelgal op eik, (door *Andricus inflator* HTG), Ananasgal op eik (door *Andricus gemmae* L.), Kegelgalletjes op beukenblad (door *Mikiola fagi* HTG), Esdoornblad met enorm veel uiterst kleine galletjes, vermoedelijk van *Phytoptus aceris* K.L.T.B.

C. van Geel.